

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV EVROPSKE POLITIKE NA
PROIZVODE Z GEOGRAFSKIM POREKLOM
– PRIMER VINA TERAN PTP**

Jasmina Kacin

Ljubljana, september, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV EVROPSKE POLITIKE NA PROIZVODE Z GEOGRAFSKIM
POREKLOM – PRIMER VINA TERAN PTP**

Kandidatka: Jasmina Kacin
Vpisna številka: 04033000
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Javna uprava
Mentor: izr. prof. dr. Alenka Kuhelj

Ljubljana, september, 2016

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Jasmina Kacin, študentka Visokošolskega študijskega programa Javna uprava, z vpisno številko 04033000, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Vpliv Evropske politike na proizvode z geografskim poreklom – primer vina teran PTP.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega ALI magistrskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Špela Mlinar

Ljubljana, 06. 09. 2016

Podpis avtorice:

POVZETEK

Za temo o vplivu evropske politike na proizvode z geografskim poreklom na primeru vina teran PTP sem se odločila, ker izhajam iz družine, ki že desetletja prideluje vino teran PTP.

V svoji nalogi sem želela ugotoviti kaj bi prinesla skupna čezmejna zaščita vina med Italijo in Slovenijo. Zanimalo me je, kako lahko mednarodna politika vpliva na proizvode z geografsko oznako.

V diplomskem delu sem zajela evropske institucije, ter njihovo delovanje. Poleg tega sem predstavila ureditev zaščite geografske oznake na mednarodni in nacionalni ravni. Opisala sem ureditev geografske zaščite vin v različnih državah.

Italiji in Sloveniji bi skupna zaščita vina prinesla pozitivne učinke. Državi bi bili bolj povezani, ter skupaj tržili vino teran PTP, ki bi tako pridobil na prepoznavnosti.

Diplomska naloga bo v pomoč vinogradnikom in vinarjem, ter ostali javnosti, saj jim bo ponudila vpogled kako do zaščite vina z geografsko oznako na nacionalni in mednarodni ravni.

Ključne besede: teran PTP, geografske označbe, institucije Evropske unije, reforma vinskega sektorja, mednarodni sporazumi

SUMMARY

INFLUENCE OF EUROPEAN POLICY ON PRODUCTS WITH DESIGNATION OF ORIGIN – THE CASE OF THE TERAN PTP WINE

I chose the topic on influence of European policy on products with designation of origin in the case of the Teran PTP wine, since I originate in the family, which has for decades been engaged in production of the Teran PTP wine.

In my thesis, I wanted to establish what a common cross-border protection of the wine among Italy and Slovenia would bring. I wanted to know how international policy can influence the products with designation of origin.

In the graduation thesis, I encompassed European institutions and their operation. In addition to that, I presented regulation of protection of geographical indication at international and national level. I described regulation of protected geographical indication of wines in various countries.

I obtained the data from specialised literature from the field of international law, and regulations that are in force in Slovenia.

A common protection of wine would produce positive effects for Slovenia and Italy. Countries would be more connected, and would jointly market the Teran PTP wine, which would then obtain the recognisability.

The graduation thesis will be a help for winegrowers and winemakers, as well as the rest of the public, since it will offer them insight into the obtaining protection of wine with geographical indication at national and international level.

Key words: Teran PTP, designation of origin, European Union's institutions, reform of the wine sector, international agreements.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	III
POVZETEK.....	V
SUMMARY	VI
KAZALO.....	VII
KAZALO PONAZORITEV	IX
KAZALO SLIK.....	IX
KAZALO TABEL	IX
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	X
SEZNAM TUJIH IZRAZOV.....	XI
1 UVOD	1
2 O VINU TERAN	3
3 POLITIKA EVROPSKE UNIJE IN NJENE GLAVNE INSTITUCIJE	7
3.1 EVROPSKA KOMISIJA	7
3.2 SVET EVROPSKE UNIJE	7
3.3 EVROPSKI PARLAMENT.....	8
3.4 SODIŠČE EVROPSKIH SKUPNOSTI.....	8
3.5 RAČUNSKO SODIŠČE.....	9
4 VARSTVO GEOGRAFSKIH OZNAČB V MEDNARODNEM PRAVU.....	10
4.1 MEDNARODNI SPORAZUMI O VARSTVU GEOGRAFSKIH OZNAK	10
4.1.1 PARIŠKA KONVENCIJA	10
4.1.2 LIZBONSKI SPORAZUM.....	11
4.1.3 SPORAZUM TRIPS.....	11
4.2 REFORMA VINSKEGA SEKTORJA IN UREDBA 479/2008 SKUPNA UREDITEV TRGA ZA VINO, KI JO NADOMESTI UREDBA 491/2009 O SPREMEMBI UREDBE 1234/2007 O VZPOSTAVITVI SKUPNE UREDITVE KMETIJSKIH TRGOV IN O POSEBNIH DOLOČBAH ZA NEKATERE KMETIJSKE PROIZVODE (UREDBA ENOTNA SUT).....	16
4.2.1 POSTOPEK ZAŠČITE PO UREDBI 491/2009	17
4.2.2 PRIMER ZAŠČITE MADŽARSKEGA VINA TOKAJ PO UREDBI 1308/2013....	18
4.2.3 PRIMER ZAŠČITE ITALIJANSKEGA VINA RONCHI VARESINI PO UREDBI 1038/2013.....	19
5 UREDITEV ZAŠČITE V SLOVENIJI.....	20
5.1 POSTOPEK ZAŠČITE GEOGRAFSKIH OZNAČB V SLOVENIJI.....	22
5.2 ZAŠČITA VINA TERAN PTP – PRIZNANO TRADICIONALNO POIMENOVANJE.	22
5.3 HRVAŠKA IN KRŠITEV PRAVILNIKA O VINU PRIZNANEGA TRADICIONALNEGA POIMENOVANJA TERAN IN UREDBE SVETA EU ŠT. 1234/2007	24
5.3.1 PRIMERI SPOROV MED SLOVENIJO IN HRVAŠKO	25
5.4 SKUPNA ZAŠČITA VINA MED SLOVENIJO IN ITALIJO	25
6 ZAKLJUČEK	27

LITERATURA IN VIRI 29

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Pridelovalno območje vina teran na celotnem krasu.....4

Slika 2: Oznake na mednarodni ravni za vina s PDO (ZOP) – zaščiteni oznaka porekla – in vina s PGI (ZGO) – zaščiteni geografska oznaka..... 15

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razlike med Lizbonskim sporazumom in sporazumom TRIPS..... 13

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

Ca	kalcij
DOC	kontrolirano geografsko poreklo
DOCG	kontrolirano in garantirano geografsko poreklo
EGS	Evropska gospodarska skupnost
ES	Evropski svet
EU	Evropska unija
GATT	Splošni sporazum o carini in trgovini
IGT	oznaka za deželna vina
IPD.	in podobno
ITD.	in tako dalje
Mg	magnezij
OZN	Organizacija združenih narodov
PDO	označba porekla
PGI	geografska označba
PTP	priznano tradicionalno poimenovanje
SOIL	Svetovna organizacija za intelektualno lastnino
STO	Svetovna trgovinska organizacija
TRIPS	Sporazum o trgovinskih vidikih intelektualne lastnine
WIPO	Svetovna organizacija za intelektualno lastnino
ZGO	zaščitena geografska oznaka
ZOP	zaščitena oznaka porekla

SEZNAM TUJIH IZRAZOV

Appellation of origin	zaščita geografskega porekla
Appellation d' origine (fr.)	zaščita geografskega porekla
Demontazione d' origine controlatta (it.)	kontrolirano geografsko poreklo
Demontazione d' origine controlatta e garantita (it.)	kontrolirano in garantirano geografsko poreklo
Denomination traditionnelle (fr.)	tradicionalno poimenovanje
Indication d' origine (fr.)	oznaka porekla
Indication de provenance (fr.)	oznaka izvora
Munesei bor (hun.)	kakovostna vina z oznako ZOP
Omnium nigeria	bolj črn od ostalih
Protected designation of origin	označbe porekla
Protected geographical indication	geografska označba
Tajbor (hun.)	okrajno vino z oznako ZGO
Terra rossa	rdeča zemlja
Vedett eredetu bor (hun.)	vina z zaščitenim poreklom (ZOP)

1 UVOD

Slovenija leži na ozemlju, kjer se stikata sredozemski in panonski svet. Zato ima tudi značilno podnebje, geološko sestavo tal in druge značilnosti, ki bistveno vplivajo na gojenje vinske trte in s tem tudi na pridelavo različnih vrst vin. V Sloveniji imamo tri vinorodne dežele: Podravje, Posavje in Primorsko. Delijo se na 9 vinorodnih okolišev in mednje spada tudi Kraška planota. Na njej pridelujejo značilno in edinstveno vino teran PTP. Vinogradništvo in vinarstvo sta na Krasu precej razširjeni in predstavljata pomemben vir dohodka za tukajšnje prebivalce. Pa ne samo to, sta tudi tesno povezani s kulturno dediščino in imata dolgo tradicijo. Teran je pomemben tudi za razvoj turizma na Krasu.

Občine so se že v preteklih letih povezovala, bile pobratene in težile k skupnim ciljem, razvoju in različnemu sodelovanju preko meja. Teran povezuje Slovenijo in Italijo, saj se Kraška planota razprostira na obeh straneh meje. Ker gre za posebno vino, ki ga pridelujejo le na tem območju, je njegova zaščita zelo pomembna. Ne samo za pridelovalce, ampak tudi za širšo javnost. Zato sem se odločila, da se v svojem diplomskem delu dotaknem teme glede zaščite proizvodov z geografsko oznako – na primeru vina teran PTP.

V drugem poglavju sem predstavila vino teran PTP. Nato sem se v tretjem poglavju dotaknila teme o politiki Evropske unije (EU) in njenih glavnih institucijah. Osrednje poglavje zajema temo mednarodnega prava glede varstva geografskih oznak. Tu sem se osredotočila na glavne sporazume, ki so bili temelj za ureditev tega področja. Opisala sem, kako je z različnimi sporazumi urejena geografska oznaka in katere oznake se uporabljajo v mednarodnem pravu. Dotaknila sem se tudi vinske reforme, kaj je zajemala in njenih dejavnikov. Opisala sem tudi problem, ko je Hrvaška kršila našo zakonodajo in zaščito na evropski ravni. Želela je uporabiti ime vina teran za imenovanje njihovega trsa, kršila pravilnik o vinu z oznako tradicionalnega poimenovanja – teran in uredbo sveta EU št. 1234/2007 o vzpostavitvi skupne ureditve kmetijskih trgov in o posebnih določbah za nekatere kmetijske proizvode. V petem poglavju sem predstavila ureditev zaščite geografskih oznak v Sloveniji. Tu sem podrobneje predstavila pravilnik vina teran PTP, saj se tema diplomske naloge nanaša na to vino. V zaključku sem navedla bistvene ugotovitve, ki sem jih spoznala skozi primere.

Cilj diplomske naloge je bil predvsem analizirati, kako evropska politika vpliva na proizvode z geografsko oznako – vino teran PTP.

Namen je bil ugotoviti, kaj bi nam prinesla skupna zaščita vina v Italiji in Sloveniji.

Hipoteza, ki sem jo obravnavala v diplomskem delu, je: Skupna zaščita vina v Italiji in Sloveniji bi prinesla pozitiven učinek na obeh straneh meje.

Pri nastajanju diplomske naloge sem uporabila različne metode. Preučevala sem strokovno literaturo na področju mednarodnega prava, slovenske zakonodaje in uporabila metodo deskripcije tako, da sem opisovala dejstva. Z metodo kompilacije sem navajala

druge avtorje. Pomagala sem si tudi s primerjalno metodo na primerih, da sem lažje prišla do svojih ugotovitev.

Pri pripravi diplomske naloge sem si najprej izbrala in opredelila strokovno temo. Nato je sledilo zbiranje podatkov za obravnavano temo. V zaključku sledi povzetek mojih ugotovitev.

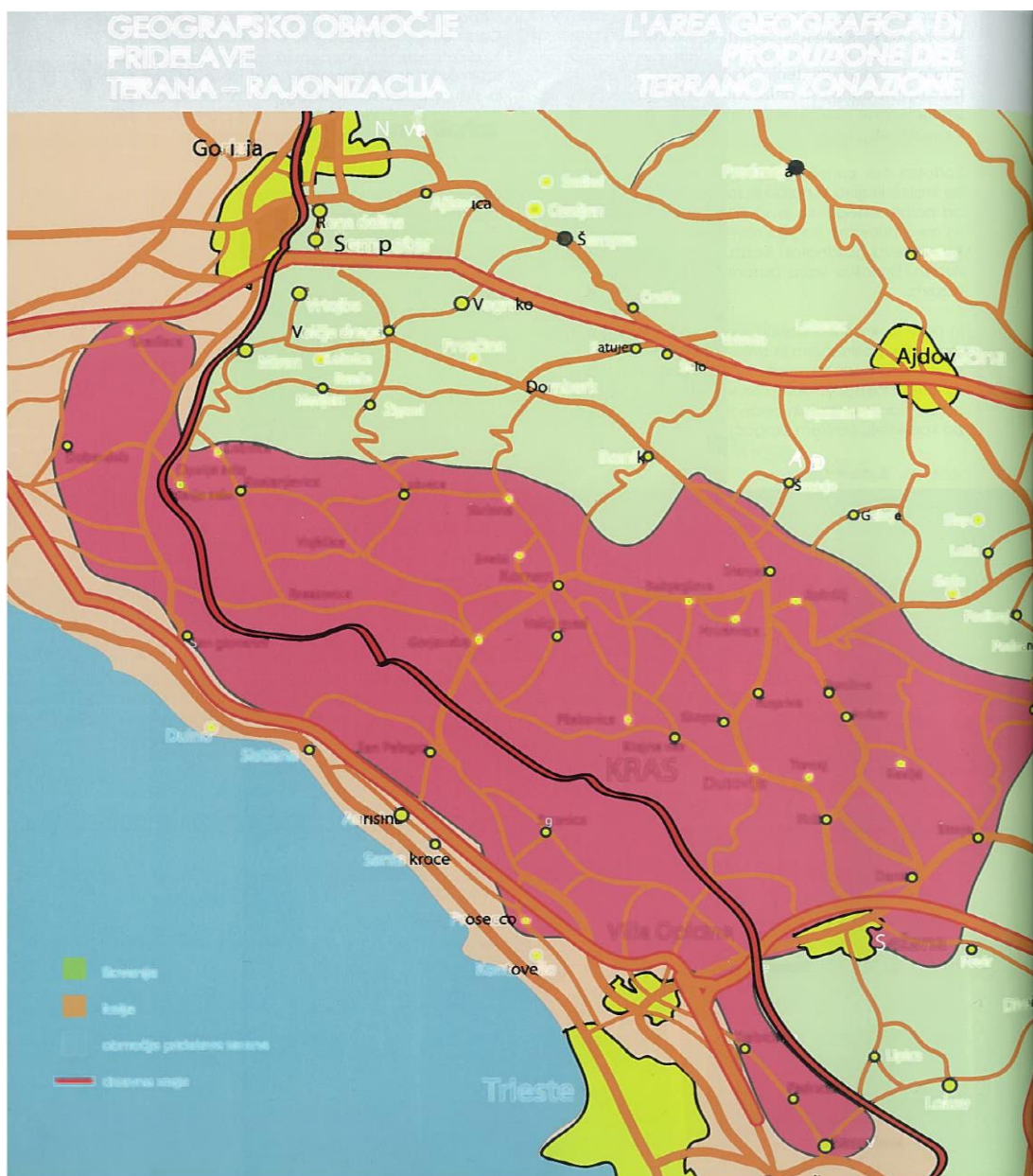

2 O VINU TERAN

Geografsko območje pridelave vina teran: Slovenija je srednjeevropska država, ki leži na stičišču sredozemskega in panonskega sveta. Narava jo je obdarila z izredno geomorfološko, geološko, talno in podnebno raznolikostjo. Tako ima na svojem sicer majhnem zemljepisnem prostoru kar tri vinorodna območja – vinorodne dežele, ki jih oblikujejo dokaj različne ekološke razmere (MKGP, 2006, str. 41).

Kraška planota se razprostira na območju Slovenije in sega tudi čez mejo na območje Italije. Kraški vinorodni okoliš zajema dva podokoliša. To sta Kraška planota in obrobje Kraške planote. Kraška planota se razteza na severu do obronkov Vrhov, ki mejijo na Vipavsko dolino, na jugu pa do državne meje z Italijo. Proti zahodu do vasi Brestovica, Kostanjevica in na zahodu do vasi Kazlje, Štorje in do Sežane. Na jugu planote je nadmorska višina nekoliko višja in se proti severozahodu znižuje. Povprečje nadmorske višine je okrog 300 m. Planotno gričevje, ki se razprostira proti jugozahodu, visoko od 400 do 500 m, zapira planoto in jo ločuje od morja. To tudi precej vpliva na podnebje tega območja. Na severu in severozahodu se vinogradi spuščajo proti Vipavski dolini, na vzhodu pa je planota odprta proti Nanosu. Tu prihaja do stika z nekoliko ostrejšim podnebjem. Podokoliš obrobja kraške planote zajema vinorodna območja Vrhov in doline Branice. Ta je primerna za gojenje belih in rdečih sort grozdja, ne pa za sorto refošk. Sorta refošk je zasajena v 80 % na izrazitih vinogradniških legah, ki bi zagotavljala pomemben vir dohodka in predstavlja prihodnji razvoj vinogradništva in vinarstva Krasa (Vodopivec, 2015, str. 89–93).

Slika 1: Pridelovalno območje vina teran na celotnem krasu

Vir: Vodopivec (2015, str. 88)

Poudariti je treba, da se teran z oznako PTP (priznано tradicionalno poimenovanje) prideluje le na ozemlju Slovenije, na območju Kraške planote, znotraj vinorodnega okoliša Kras. Meja je natančno definirana v 3. členu Pravilnika o vinu z oznako tradicionalnega poimenovanja – teran.

Matična podlaga kraških tal: Tla na Kraški planoti so zelo plitva, porasla s travinjem, kraškimi gmajnami, le v vrtačah in dolinah naletimo na debelejšje plasti zemlje, na katerih so tudi vse pomembnejše vinogradniške površine. Tukajšnji relativno raven relief omogoča tudi uporabo standardne vinogradniške mehanizacije. Kraško planoto gradijo kredni apnenci, le v ozkem pasu na obrobju planote so zastopani apnenci eocene starosti. Apnenci preperevajo kemično s topljenjem Ca in Mg karbonata, pri čemer se

sprošča majhna količina nekarbonatnega ostanka, iz katerega se razvijejo značilna kraška tla. Vinogradi rastejo na rdeče-rjavih spranih tleh (cromical luvisol), ki so reliktnega izvora in jih poznamo po značilnih imenih: jerina, jerovica ali terra rossa. Ta tla srečujemo ob naseljih v obliki večjih enklav, obdana s plitvimi tlemi rendzin, njihove glavne značilnosti pa so: profil ima A-E-BE-C zaporedje horizontov, organske snovi v horizontu A je med 3 in 4 %, reakcija tal je slabo kislja (pH vrednost med 6,3 in 6,8), nasičenost izmenljivega dela tal z bazami je srednje velika, tekstura tal je težka, ilovnato-glinasta do glinasta, vendar so tla prepustna in dobro strukturna (KGZS Nova Gorica).

Podnebje: Na krasu prevladujejo ravnine, ki so blago usmerjene v različne smeri. Podnebje je tu milo in blago. Zima je tu precej bolj mrzla, kot bi pričakovali glede na neposredno bližino Jadranskega morja. Morski vetrovi prav posebej znižujejo zimsko temperaturo. S severa pritekajo mrzli celinski vetrovi. Splošno znana je burja, ki divja, vendar vinogradnikom ne povzroča večjih težav. Vpliv morja je čutiti, ko začne pihati topli veter – mornik, z vlago prepojen jugozahodni veter. Poletja so sušna in vroča. Na značilnosti in karakteristike vina pa vplivajo tudi zemljepisna širina, nadmorska višina, relief, nagib, bližina vode, gozda itd. (Vodopivec, 2015, str. 94).

Zgodovina vina teran: Pridelovanje rdečega vina z imenom teran sega daleč v zgodovino. Že cesarica Livia naj bi doživela visoko starost 78 let, ker je pila vino pucino, ki se je medilo v amforah v zalivu Jadranskega morja, blizu izvira reke Timave. Rojena je bila leta 58. pred Kristusom, umrla pa naj bi 29. leta po Kristusu. To je zapisal Plinij Starejši v svojem delu *Historia Naturalis*. Sklepamo, da je vinogradništvo na Krasu obstajalo že pred Plinijem. Slednji je uporabil vzdevek *omnium nigerima* oz. bolj črn od ostalih – za vino pucino, kar jasno nakazuje, da gre za današnji teran. V letu 1296 naj bi bilo v knjigi s seznamom dohodkov zemljiškega gospodarstva navedeno, da so kraški kmetje svoje dajatve plačevali z vinom, ki so ga ločevali na teran in rebulo. Leta 1876 Goethe v slovarju vinogradništva omenja sorto refošk. Tudi zgodovinar Valvasor ji je v svoji knjigi *Slava Vojvodine Kranjske* posvetil precej besed. V njej hvali tudi črno kraško vino. V 19. stoletju v zgodovinskih opisih Trsta opisuje, da je bilo to območje z zaledjem bogato z vinogradi. Takšen je bil razvoj v prvem obdobju. Drugo obdobje pa zajema obnovo vinogradov po okužbi s trtno ušjo. Trajalo je do konca druge svetovne vojne. Takrat postane refošk poglobljena sorta na Krasu. Čas od osvoboditve pa do danes je zaznamovan s tretjim obdobjem. To je tudi obdobje druge obnove vinogradov. Ko smo se priključili Jugoslaviji, je obnova potekala počasi, tedaj tudi teran ni dobil priznanja, ki bi mu pripadalo. Stanje se spremeni, ko odpravijo garantirano odpravo in obvezno oddajo. Takrat vino pridobi ceno in tudi ceniti ga začnejo. V vsej svoji zgodovini je bilo to vino iskano in cenjeno (Vodopivec, 2015, str. 25–28).

Po Uredbi Sveta 1234/2007, v skladu s členom 118c in zaščito označbe porekla ter v skladu s členom 118b je v specifikaciji proizvoda navedeno: »Vino teran, ki je zaščiten in ima oznako PTP, se prideluje le na območju podokoliša Kraške planote, znotraj vinorodnega okoliša Kras. Za vino je značilna rdeča barva, je suho mirno vino, z zmerno vsebnostjo alkohola in vonjem in okusom po gozdnih sadežih. Zanj je značilna rubinasto rdeča barva, ki je intenzivna, lahko z vijoličastimi odtenki, vino ima značilno višjo vsebnost

mlečne in ostalih organskih ter polifenolnih snovi. Grozdje, iz katerega se prideluje vino teran, je iz grozdja sorte refošk. Pri tem je potrebno upoštevati, da je sorta refošk zasajena znotraj vinorodnega podokoliša Kras, ki so zračne in ne smejo ležati na legah v depresijah vrtač ter katerih tla so nastala s preperevanjem krednih in deloma eocenskih apnenčastih kamenin« (Uredba Sveta, člen 118b in 118c).

3 POLITIKA EVROPSKE UNIJE IN NJENE GLAVNE INSTITUCIJE

EU sestavljajo demokratične evropske države, ki medsebojno sodelujejo, da bi izboljšale življenje za svoje državljane in tako gradile boljši svet. EU je prinesla skupno valuto in enotni trg brez mej. Postala je pomembna trgovinska sila na področjih, kot sta varovanje okolja in razvojna pomoč. Tako je iz šestih zrasla na 28 članic, nekatere pa še čakajo za vstop vanjo. Države, ki so članice, ostanejo suverene, neodvisne, vendar suverenost združujejo, da pridobijo moč in vpliv, ki ju ne bi morala imeti nobena država samostojno. V praksi združevanje suverenosti pomeni, da države članice del svojih pooblastil pri odločanju prenesejo na skupne evropske institucije (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 3).

EU je tvorba, kjer se položaj Komisije EU razlikuje od položaja vlade v klasičnih državah. Močno odstopa od položaja klasičnega parlamenta (Pogorelec, 2003 str. 299).

Tako lahko o posebnih zadevah skupnega interesa demokratično odločajo na skupni evropski ravni. Poznamo pet glavnih institucij: Evropska komisija, Evropski parlament, Svet Evropske unije, Sodišče Evropskih skupnosti in Evropsko računsko sodišče (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 3).

3.1 EVROPSKA KOMISIJA

Komisija ima sedež v Bruslju. Sestavljajo ga komisarji. Komisija ima po enega člana iz vsake države članice. Imenovani so za obdobje pet let in jih mora v medsebojnem soglasju držav članic potrditi Parlament. Delovati morajo v interesu Unije in od nacionalnih vlad ne smejo prejemati navodil. Komisija je odgovorna Parlamentu. Od komisarjev se pričakuje, da imajo splošno pristojnost in da delujejo neodvisno. Pooblastilo komisarja je močno omejeno. Vloge, ki jih ima komisija, so: predlaga zakonodajo Parlamentu in Svetu, upravlja in izvaja politike in proračun EU, uveljavlja evropsko zakonodajo, poleg tega ima še reprezentativno funkcijo (zastopa EU na mednarodnem prizorišču, pogajanja o sporazumih med EU in drugimi državami) (Berry & Hargraves, 2007).

3.2 SVET EVROPSKE UNIJE

Sedež ima v Bruslju. Je glavni organ za sprejemanje odločitev v EU. Svet sestavljajo zunanji ministri držav članic.

Odločitve se sprejemajo v Svetu ministrov, ki je sestavljen iz predstavnikov izvršilne veje oblasti v posameznih članicah. Ta je tudi poveljavni zakonodajalec EU (Pogorelec, 2003, str. 299)

Ministri ne obravnavajo samo vprašanja zunanjih zadev, ampak tudi vprašanja splošnega pomena. Pri razpravah določnejšega značaja bodo v Svetu zasedali ministri s tega področja (npr. minister za kmetijstvo, minister za trgovino ipd.). Naloge Sveta so:

sprejemanje evropske zakonodaje, skupaj z Evropskim parlamentom razvijajo skupne zunanje in varnostne politike EU ter usklajujejo sodelovanje med nacionalnimi sodišči in policijskimi organi v kazenskih zadevah. Te naloge se večinoma navezujejo na področje Skupnosti – področje delovanja, za katerega so se države članice odločile združiti svojo suverenost in prenesti pooblastila pri odločanju na institucije EU (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 14).

Kot sem že omenila, je Svet glavni organ za sprejemanje odločitev v EU. Svet vsako leto sklene (podpiše) številne sporazume med EU in državami, ki niso članice EU, ter z mednarodnimi organizacijami. Sporazume sklepajo države, da uredijo medsebojna razmerja. Lahko zajemajo obsežna področja, kot so trgovina, sodelovanje in razvoj, lahko pa obravnavajo posebne zadeve, kot so tekstil, ribištvo, znanost in tehnologija, promet ipd. Med državami članicami lahko Svet sklepa tudi konvencije. Področja, kjer sklepa konvencije, so obdavčevanje, pravo gospodarskih družb in konzularna zaščita (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 16).

3.3 EVROPSKI PARLAMENT

V zgodnjih letih Skupnosti so bili poslanci iz nacionalnih parlamentov. Tako so razvijali močne politične povezave s člani iz drugih držav članic. Politične vezi med Evropskim parlamentom in nacionalnimi parlamenti so se zrahljale leta 1979, ko se uvedejo neposredne in splošne volitve v Evropski parlament. Parlamenti nadaljujejo boj za večje pristojnosti, predvsem v nasprotju z interesi posameznih držav članic (Berry & Hargraves, 2007, str. 25).

Državljeni EU izvolijo Evropski parlament, da zastopa njihove interese. Volitve potekajo vsakih pet let. Voliti ima pravico vsak, ki je vpisan v volilni imenik. Demokratično voljo državljanov Unije izraža Parlament. Poslanci so razvrščeni v sedem vseevropskih političnih skupin. Te pa predstavljajo vse poglede na evropsko združevanje. Parlament deluje v treh mestih, in sicer v Bruslju, Luksemburgu in Strasbourgu (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 10).

Plenarno zasedanje poteka enajstkrat letno in odločitve se praviloma sprejemajo z večino poslancev, prisotnih na plenarnem zasedanju (Berry & Hargraves, 2007, str. 26).

Evropski parlament ima tri glavne naloge: sprejema evropsko zakonodajo, opravlja demokratični nadzor nad vsemi institucijami EU, zlasti pa nad Komisijo. Poleg tega je skupaj s Svetom pristojen za proračun EU in tako lahko tudi vpliva na njeno porabo (Evropski parlament, 2005, str. 11–12).

3.4 SODIŠČE EVROPSKIH SKUPNOSTI

Sodišče Evropskih skupnosti ima sedež v Luksemburgu. Sestavljajo ga sodniki iz držav članic, in sicer po en sodnik iz vsake države članice. Ta mora biti neodvisen in izpolnjevati pogoje za imenovanje v najvišje sodniške funkcije v svoji državi. Sodnikom pomagajo generalni pravobranilci, od katerih je po eden dodeljen za vsak posamezen primer.

Sodnikom podajo obrazloženo, nepristransko mnenje. Tako jim pomagajo. Mnenje je vedno podano ob zaključku argumentov strank in se ga izda pred sodbo. To vsebuje pregled dejstev, stališča strank in veljavno zakonodajo. Vključuje lahko tudi prejšnje odločbe sodišča (Berry & Hargraves, 2007, str. 28).

Sodišče zagotavlja, da se zakonodaja EU v vseh državah EU razlaga in uporablja na enak način, tako da je zakon enak za vse (npr. skrbi za to, da državna sodišča v isti zadevi ne razsojajo različno). Zagotavlja tudi, da države članice in institucije EU delajo, kar zakon zahteva. Sodišče ima tudi pristojnost za poravnavo pravnih sporov med državami članicami EU, institucijami EU, podjetji in posamezniki. Sodišče prve stopnje je bilo ustanovljeno 1989 kot pomoč Sodišču Evropskih skupnosti, da se uspešno spopada s številnimi zadevami, ki se mu predložijo, in zaradi boljše zaščite državljanov. Obe sodišči imata vsako svojega predstavnika. Predstavnik pa izberejo kolegi sodniki za mandat treh let. Najpogostejše zadeve, o katerih Evropsko sodišče, odloča so: predlogi za sprejem predhodne odločbe, tožbe zaradi neizpodbitne obveznosti, ničnostne tožbe in tožbe zaradi nedelovanja (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 25–26).

3.5 RAČUNSKO SODIŠČE

Računsko sodišče je bilo ustanovljeno leta 1977 in je s pogodbo EU uvedeno kot peta najpomembnejša institucija. Sestavlja ga 15 članov, po en član iz vsake države članice. Ti so usposobljeni za izvedbo revizije Skupnosti. Njihova neodvisnost je nedvoumna. Člani so imenovani za šestletno obdobje na predlog Komisije (Berry & Hargraves, 2007, str. 32).

Njegova naloga je preverjanje, ali so sredstva EU, ki prihajajo od davkoplačevalcev, ustrezno zbrana in porabljena zakonito, gospodarno in za predvidene namene. Ima tudi pravico, da pregleda poslovanje vsake osebe ali organizacije, ki upravlja s sredstvi EU. Sodišče ima zaposlene prevajalce, uradnike in revizorje. Slednji so razdeljeni v revizijske skupine. Računsko sodišče na podlagi poročil, ki jih pripravijo revizorji, sprejme odločitve. Če revizorji odkrijejo goljufije ali nepravilnosti, o tem obvestijo Evropski urad za boj proti goljufiji (Vodnik po institucijah EU, 2005, str. 28–29).

4 VARSTVO GEOGRAFSKIH OZNAČB V MEDNARODNEM PRAVU

Na mednarodni ravni se podpisujejo in sklepajo različni sporazumi na področju intelektualne lastnine, geografske zaščite ter druge pravice s tega področja. Gre za področje, ki je zelo pomembno za proizvajalce, trgovce in ostale udeležence, ki trgujejo ali so kakorkoli povezani z proizvodi ali izdelki, ki so tako ali drugače zaščiteni ali uživajo katero izmed pravic s tega področja. Tudi na ravni držav in v razmerju med njimi je to področje zelo pomembno, zlasti tudi zaradi prepoznavnosti proizvodov z vidika ekonomskega, turističnega in ostalega segmenta.

4.1 MEDNARODNI SPORAZUMI O VARSTVU GEOGRAFSKIH OZNAK

V mednarodnem pravu se sklepajo na področju varstva geografskih označb dvostranski in večstranski sporazumi. Z njimi se uredijo nekatera medsebojna razmerja (Vodovnik, 2015, str. 51):

- **Dvostranski sporazumi:** za zaščito geografskih označb se že dolgo uporabljajo dvostranski sporazumi. Gre za sporazume med dvema strankama. Navadno so to sporazumi med dvema državama, ki ne sprejemata sporazuma, ki je bil dosežen med drugimi državami (SL.EUABC, 2016).
- **Večstranski sporazumi:** Gre za sporazume, ki jih sklepa več držav članic. So mednarodne pogodbe, kjer državljani vsake države Unije v drugih državah Unije uživajo tiste koristi, pri katerih gre za varstvo industrijske lastnine, in druge pravice s tega področja, ki jih ustrezni zakoni dajejo zdaj ali jih bodo dali naknadno svojim državljanom. Imajo pa tudi omejitve. Pravice, ki jih ta mednarodni sporazum določa, ne smejo biti kršene (Pariška konvencija za varstvo industrijske lastnine).

Z mednarodnimi akti se uporabljajo tudi številne definicije in načini varstva, kot so Pariška konvencija za varstvo intelektualne lastnine, Lizbonski sporazum o varstvu označb in njihovi mednarodni registraciji, Madridski sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine. Poleg tega pa so pozornost temu namenile različne mednarodne organizacije, kot sta OIV in APPI (Piano, 2001, str. 90).

4.1.1 PARIŠKA KONVENCIJA

V Parizu je bila 20. marca 1883 podpisana ena izmed prvih pogodb o varstvu industrijske lastnine, ki nosi ime Pariška konvencija o varstvu industrijske lastnine (Pariška konvencija). Gre za mednarodni sporazum, s katerim so ustvarjalci te pogodbe lahko zaščitili intelektualno lastnino dela tudi v drugih državah. Ko so leta 1873 tuji razstavljalci razstajali na mednarodni razstavi izumov, so udeležbo zavrnil, saj so se zbal, da bi jim kdo ukradel ideje in jih tržil v drugih državah. Tako je postalo očitno, da bi potrebovali nek sporazum o zaščiti intelektualne lastnine (Wikipedia, 2016).

V 1. členu (drugi odstavek) Pariške konvencije je določeno, kateri so predmeti varovanja pravic intelektualne lastnine. Poleg patentov, uporabnih modelov, industrijskih vzorcev, blagovnih in storitvenih znamk so vanj vključene tudi označbe izvora oz. označbe porekla. Te pravice industrijske lastnine, kot tudi drugih, Pariška konvencija ni definirala (Piano, 2001, str. 90).

Ima pa Pariška konvencija tudi prepoved nelojalne konkurence. Prepoveduje trženje izdelka ali proizvoda, ki posredno ali neposredno nosi "krive označbe", ki se nanaša na izvor proizvoda ali istovetnost proizvajalca, izdelovalca ali trgovca (Pariška konvencija za varstvo industrijske lastnine).

Pomanjkljivost konvencije pa je, da je popolnoma izključila varstvo v tistih državah, kjer je geografska označba že postala splošno ime. Napredek pomeni Madridski sporazum (aranžma) z dne 14. 4. 1891, ki je zaščitil geografska poimenovanja. Razglašča, kaj bi lahko bilo zaščiteno poreklo. Označbe lahko postanejo splošne (generične), razen tistih, ki se nanašajo na regionalne geografske oznake vinogradniških proizvodov. Tu gre za priznanje kakovosti, kar je ena najpomembnejših značilnosti geografskega porekla. Torej ni le priznanje preproste oznake (Rajher, 1998, str. 21).

4.1.2 LIZBONSKI SPORAZUM

Lizbonski sporazum o zaščiti označb porekla je bil sklenjen leta 1958, vendar ga je takrat podpisalo in ratificiralo malo držav. Hkrati začnejo tudi mednarodno registracijo teh proizvodov (Rajher, 1998, str. 21).

Označbe porekla se registrira v Ženevi pri Svetovni organizaciji za intelektualno lastnino (WIPO). Ta deluje kot ena izmed agencij v okviru Organizacije združenih narodov (OZN). WIPO je bila ustanovljena leta 1976 z namenom zagotavljanja in širjenja intelektualne lastnine na podlagi medsebojnega sodelovanja med državami. Konvencije (kot so Madridska, Bernska, Pariška), sprejete že v 19. stoletju, pa delujejo pod njenim okriljem (Wikipedia, 2016).

V 2. členu je opredeljen pojem "označba porekla blaga" (appellation of origin), kar pomeni geografsko ime dežele, regije ali kraja, ki se uporablja za označitev izdelka, ki izvira iz tega kraja. Kakovost in značilnost pripisujemo izključno ali predvsem geografskemu okolju, vključno z naravnimi in človeškimi dejavniki. Tudi če je navedeno resnično poreklo izdelka ali je označba uporabljena v prevodu ali pa so ji dodani izrazi, kot so vrsta, tip, oblika imitacija in podobno, ji 3. člen zagotavlja varstvo pred prisvojitvijo ali posnemanjem (Piano, 2001, str. 91).

4.1.3 SPORAZUM TRIPS

Po drugi svetovni vojni so države želele najti mehanizme za mednarodno sodelovanje in mednarodno trgovinsko disciplino. Leta 1947 so s Havansko listino predvideli mednarodno trgovinsko organizacijo, ki ni nikoli začela veljati. Zato je leta 1949 začel veljati Splošni

sporazum o carinah in trgovini (General Agreement of Traffis and Trade – GATT), ki se je uporabljal do leta 1993 (WTO, 2016a).

Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (TRIPS) nastane v želji po zmanjšanju nesorazmerja in ovir v mednarodni trgovini ter ob upoštevanju potrebe po spodbujanju učinkovitega in ustreznega varstva pravic intelektualne lastnine. Preprečil naj bi, da ukrepi in postopki za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine ne bi postali ovira v zakoniti trgovini (Piano, 2001, str. 91).

Glavne tri značilnosti sporazuma TRIPS so:

- **Standardi:** Za vsakega od področij intelektualne lastnine sporazum TRIPS določa minimalne standarde varstva, ki jih mora zagotoviti vsaka država članica. Vsak element varstva je opredeljen, in sicer s predmetom zavarovanja, dodeljenimi pravicami in minimalnim trajanjem varstva. Sporazum določa standarde z zahtevanjem izpolnjevanja obveznih glavnih konvencij SOIL, Pariške konvencije in Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del (Bernska konvencija). Poleg tega sporazum TRIPS dodaja veliko dodatnih obveznosti v zvezi z zadevami, ki v obstoječih konvencijah niso dovolj opredeljene. V 2. člen so vključeni nekateri deli členov Pariške konvencije, v 9. člen pa deli členov Bernske konvencije (WTO, 2016b). Tako je včasih sporazum TRIPS imenovan tudi Bern in Pariz plus sporazum (Correa, 2008, str. 21).
- **Izvrševanje pravic:** Drugi glavni niz določb se ukvarja z domačimi postopki in pravnimi sredstvi za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine. Sporazum TRIPS določa nekatera splošna načela, ki veljajo za vse postopke uveljavljanja pravic intelektualne lastnine. Poleg tega vsebuje določbe o civilnih in upravnih postopkih in pravnih sredstvih, začasnih ukrepih, posebnih zahtevah v zvezi z ukrepi na meji in kazenskih postopkih, ki določajo postopke in pravna sredstva, ki so na voljo, da lahko imetniki pravic učinkovito uveljavljajo svoje pravice.
- **Reševanje sporov:** Sporazum določa, da se spori med članicami STO o spoštovanju obveznosti sporazuma TRIPS rešujejo s postopki STO za reševanje sporov (WTO, 2016c).

Geografske označbe so obravnavane v 3. poglavju sporazuma TRIPS. V prvem odstavku 22. člen opredeli pojem geografske označbe: »Geografske označbe so oznake, ki označujejo, da blago izvira iz ozemlja članice ali iz regije ali kraja na tem ozemlju, če se dana kakovost, sloves ali kakšna druga značilnost tega blaga bistveno prepisuje njegovemu geografskemu poreklu.«

Članice sporazuma (drugi a odstavek 22. člena) morajo zagotoviti pravna sredstva zainteresiranim strankam za preprečitev uporabe geografskih označb, ki zavajajo oziroma nakazujejo, da blago izvira z drugega geografskega območja, kot je resnični izvor oziroma kraj porekla (AAS, 2016).

V 23. členu je poleg tega zagotovljeno dodatno varstvo geografske označbe vin in žganih pijač. Vsaka članica mora zagotoviti zakonita sredstva za preprečevanje uporabe geografske označbe za vina, ki ne izvirajo iz kraja, ki ga ne označuje določena geografska označba, ali ko označuje žgane pijače, ki ne izvirajo iz kraja, ki ga označuje določena geografska označba, tudi če je označen resnični izvor blaga ali uporabljena geografska označba v prevodu ali ga spremljajo izrazi, kot so »vrsta«, »tip«, »stil«, »imitacija« in podobno.

Države članice, ki so sprejele sporazum TRIPS, se zavezujejo k vzpostavitvi multilateralnega sistema notifikacij za geografske označbe za vina in žgane pijače. Ta sistem se šele vzpostavlja. V tem sporazumu ni določena obveznost za varstvo geografskih označb, ki niso ali prenehajo biti varovane v državi porekla ali ki so se v tej državi prenehale uporabljati (24. člen, deveti odstavek).

Tabela 1: Razlike med Lizbonskim sporazumom in sporazumom TRIPS

LIZBONSKI SPORAZUM	TRIPS SPORAZUM
Geografske označbe so geografska imena dežel, regij ali krajev	Geografske označbe nakazujejo določeno regijo, deželo ali kraj
Označuje proizvode	Označuje blago
Omejuje označbe za kakovost in značilnost proizvoda	Ta sporazum vključuje tudi sloves
Označbe porekla govorijo o geografskem okolju, vključno s človeškim in naravnim dejavnikom	Sporazum TRIPS za geografsko poreklo uporablja splošnejši izraz

Vir: Piano (2001, str. 92)

Temeljni predpis EU, ki ureja geografske označbe za kmetijske proizvode in živila, je Uredba Sveta 2081/92. Ta zajema kmetijske proizvode za prehrano ljudi, kot so sir, mineralna voda, meso, zelenjava itd. Ne zajema pa vin in žganih pijač, ki so zajeti v drugih uredbah (Tritton, 2002, str. 283).

Po tej uredbi se uvajata dva tipa definicij, in sicer **označba porekla** (PDO – Protected Designation or Origin) in **geografska označba** (PGI – Protected Geographical Indication). Obe pomenita ime regije, določenega kraja ali dežele za označevanje kmetijskega proizvoda, ki izvira iz te regije, določenega kraja ali dežele, njegove kakovost in značilnosti so pretežno ali izključno zaradi določenega geografskega okolja ter se proizvajajo, pridelujejo in pripravljajo na tem geografskem območju. Razlika med njima je, da so geografske označbe (PDI) geografska imena proizvodov, katerih značilnosti so predvsem posledica geografskega porekla, medtem ko je označba porekla (PDO) odločilno

pretežno ali izključno geografsko okolje, v katerega so vključeni človeški in naravni dejavniki (Tritton, 2002, str. 283).

Glede razlikovanja pojma in pomena geografske oznake v mednarodnem pravu uporabljajo geografska imena za poimenovanje proizvodov različne stopnje:

OZNAKA IZVORA (fr. INDICATION DE PROVENANCE) – gre za geografsko poimenovanje. Ta nam pove, da proizvod izvira iz neke države, dežele ... Pove samo to, da je izvor proizvoda glede na izdelavo določeno (geografsko) območje – država, od koder smo ga poslali v prodajo (domači ali tuji trg). Na primer: vino, ki smo ga iz Slovenije izvozili na Portugalsko, ni bilo pridelano pri nas, temveč v Srbiji. V Sloveniji je bilo le donegovano, napolnjeno. Ta oznaka je manj pomembna, saj so vina označena običajno na osnovi kraja pridelave grozdja oz. trgatve grozdja.

OZNAKA POREKLA (fr. INDICATION D'ORIGINE) – gre za geografsko poimenovanje. Pove nam, da je poreklo nekega pridelka ali proizvoda določena država, dežela, regija, območje ali kraj. Tam je pridelano oz. proizvedeno (kraj, kjer izvira mineralna voda, ali kraj, kjer sta izvedeni trgatve grozdja in predelava v vino). To velja za namizna vina z geografskim poreklom, torej tudi za "deželna vina".

TRADICIONALNO POIMENOVANJE (fr. DENOMINATION TRADITIONNELLE) – predstavlja imena države, dežele, regije ali določenega kraja. Je neposredno geografsko ime, ki se uporablja v javnosti in poimenuje poreklo. Primer: vino, ki izhaja iz Grčije, Restina, označuje vrsto vina, to vino ima poseben način priprave, ki daje vinu poseben okus; v javnosti znana grappa – tropinovo žganje iz Italije. Kakovostno peneče vino iz Španije, ki ima naziv cava, je bilo z odločbo Španije, nato pa EGS spremenjeno v zaščito porekla. Omejeno geografsko določeno območje proizvodnje tega vina je prevzelo tradicionalno ime proizvoda, ki od tam izhaja. Ne gre za edini primer. Uporaba določene geografske oznake za določeni proizvod je pripomogla, da je postalo poimenovanje splošno znano, kar v končni fazi pripelje do zaščite porekla. Opredeliti je treba minimalne pogoje, da geografsko ime velja za tradicionalno poimenovanje. Ti pa so:

- pojem mora biti v nacionalnem jeziku,
- splošen izraz ne sme biti nepredvidljiv;
- označevati mora določen proizvod, ki je sankcioniran na osnovi nacionalne zakonodaje;
- proizveden (izdelan) mora biti po tradicionalnem postopku;
- označevati mora proizvod, katerega izvor je določen.

VARSTVO (ZAŠČITA) GEOGRAFSKEGA POREKLA (fr. APPELLATION D'ORIGINE) – ta zaščita je namenjena pridelkom, katerih kakovost je pretežno ali izključno odvisna od območja, kjer so pridelani. Je rezultat skupnega delovanja ekoloških dejavnikov in znanja pridelovalca – vinarja, vinogradnika. To velja za kakovostna in vrhunska vina. Glede na stopnjo zaščite geografskega porekla pa ločimo še enostavno in kontrolirano, tudi garantirano zaščito geografskega porekla (Rajher, 2007, str. 156–157).

V svetu so se oblikovali predvsem trije sistemi ureditve oznak po poreklu, ki se odražajo v vinski zakonodaji države (Rajher, 2007, str. 157):

- francoski sistem je najkompleksnejši in uveljavlja dosledno kontrolirano varstvo (zaščito) geografskega porekla. Ta je osnova za tovrstne pravne akte EU. Imenujejo ga tudi romanski sistem. Uveljavile so ga sredozemske države (Italija, Španija, Grčija ...);
- nemški sistem varuje vsako oznako porekla in ne temelji na povezanosti porekla z vnaprej določeno kakovostjo, temveč uveljavlja poslednjo potrditev kakovosti z ocenjevanjem in označevanjem kakovostne stopnje. Slovenija in nemško govoreče države so sprejele podobne načine varstva porekla. Z novo zakonodajo se je tak sistem močno približal francoskemu;
- ameriški sistem je zasnovan na liberalni usmeritvi dinamičnega gospodarstva. Ta izpostavlja zasebne pravne vidike. Prepoveduje napačne oznake na osnovi občega prava, ki jih povzema tudi zakon o blagovnih (trgovinskih) znamkah. Mnoge geografske oznake še vedno šteje za generične ali semigenerične. Zagovornici tega sistema sta tudi Avstralija in Nova Zelandija.

Slika 2: Oznake na mednarodni ravni za vina s PDO (ZOP) – zaščiten oznaka porekla – in vina s PGI (ZGO) – zaščiten geografska oznaka

PDO

Protected Designation of Origin
Appellation d'Origine Protégée
Denominazione di Origine Protetta
Denominación de Origen Protegida

PGI

Protected Geographical Indication
Indication Géographique Protégée
Indicazione Geografica Protetta
Indicación Geográfica Protegida

wine-searcher.com™

Vir: Wine Searcher, (2016)

4.2 REFORMA VINSKEGA SEKTORJA IN UREDBA 479/2008 SKUPNA UREDITEV TRGA ZA VINO, KI JO NADOMESTI UREDBA 491/2009 O SPREMEMBI UREDBE 1234/2007 O VZPOSTAVITVI SKUPNE UREDITVE KMETIJSKIH TRGOV IN O POSEBNIH DOLOČBAH ZA NEKATERE KMETIJSKE PROIZVODE (UREDBA ENOTNA SUT)

Julija 2007 je Komisija EU sprejela široko reformo skupne ureditve trga za vino. Usmerjena je v večjo konkurenčnost proizvajalcev EU, ponovno pridobitev trgov, uravnoteženje ponudbe in povpraševanja, poenostavitev pravil, ohranjanje najboljših tradicij vinarstva EU, utrditev družbenega tkiva podeželskih območij in varstvo okolja (European Commission, 2007).

Reforma je potekala v dveh fazah. Zajemala je obdobje od 2008 do 2011 in obdobje od 2012 do 2015. Cilji prve faze so bili ponovno uravnoteženje, preglednost in reorganizacija trga kot podpora proizvajalcem in vinogradniškim regijam. Postopno naj bi se v prvi fazi sprejemalo uveljavljene enotne ukrepe skupnosti in pripravil evropski vinski sektor za prodornejše odprtje trgov s postopnim prenosom sredstev, povrnjenih z destilacijo za namene podpore konkurenčnosti in razvoju. Sledila je druga faza, obdobje 2012–2015, ko so se izvajali programi podpore in razvoja vinskega sektorja na nacionalni in regionalni ravni. Tu je vodilno načelo ohranitev stabilnih trgov in večja konkurenčnost evropskih vin.

Dejavniki, ki so pripeljali do reforme, so (Evropski parlament, 2007):

- poraba vina pada. Izvoz počasi narašča, medtem ko se je uvoz vin od leta 1996 povečal za 10 odstotkov;
- z ukrepom, kot je destilacija (za podporo trgu), se zagotavlja trajno možnost za odvajanje presežkov, ki jih ni mogoče prodati. Zdaj ta zajema tudi kakovostna vina;
- pravila označevanja vin so zapletena in kompleksna, kar povzroči zmedo pri potrošnikih in predstavlja oviro pri trženju vin EU;
- postopno zmanjševanje potrošnje namiznega vina (letno približno 0,65 % na svetovni ravni);
- velika konkurenca na mednarodnem trgu. V razvite države z veliko kupno močjo je izvoz evropskih vin prodoren, medtem ko so namizna vina kljub podpori izvoznih subvencij podvržena konkurenci vin "novega sveta" ali pa so usmerjena v države z majhno kupno močjo.

Tako Svet EU sprejme uredbo 479/2008 (zdaj uredba 491/2009). Ta je v vinskem sektorju spremenila naslednje:

- nacionalni sklopi sredstev, ki državam članicam omogočijo prilagoditev ukrepov svojim posebnim razmeram. Ukrepi vključujejo prestrukturiranje, preusmeritev vinogradov (člen 103q), podporo za zeleno trgatve (člen 103r), ukrepe za obvladovanje krize ipd.;
- sredstva, namenjena za razvoj podeželja, so namenjena samo vinorodnim regijam;
- boljše in poenostavljena pravila za označevanje (členi 118a–118zb). Točno so opredeljeni pojmi "označba porekla", "geografska označba" in "tradicionalna imena", ki predstavljajo označbo porekla (člen 118b);

- veliko več sredstev, namenjenih za promocijo vina EU (udeležba na sejnih, razstavah), študije novih trgov (razširitev prodaje), reklamni ukrepi ipd. (člen 103p);
- ukinjanje programov destilacije, ki poteka postopno, omejeno na 4 leta, glede na presojo držav članic (člen 103x). Ti ukrepi se krijejo iz sklopa nacionalnih sredstev;
- izkrčitev nasadov v skupnem obsegu 175.000 ha s padajočo premijo v 3 letih. Država članica lahko izkrčitev tudi zaustavi. Lahko pa iz izkrčitve izvzamejo tudi gorska in strma pobočja, kjer za to obstajajo okoljevarstveni razlogi (Evropski parlament, 2007).

Geografske označbe za vina so določene v Uredbi (479/2008) o skupni ureditvi trga za vino, ki jo je nadomestila Uredba (491/2009) o spremembi uredbe 1234/2007 o vzpostavitvi skupne ureditve kmetijskih trgov in o posebnih določbah za nekatere proizvode (uredba enotna SUT). Ta določa:

- Označbo porekla – pomeni ime regije, določenega kraja ali izjemoma države, ki se uporablja za opis proizvodov, ti pa morajo ustrezati zahtevam, kot so kakovost in značilnosti so pretežno ali v celoti odvisne od določenega geografskega okolja in naravnih človeških dejavnikov, ki izvirajo iz tega okolja; grozdje, iz katerega so pridelani proizvodi, izvira izključno s tega geografskega območja in je pridelano na tem geografskem območju. Grozdi so iz sort vinske trte *Vitis Vinifera*. Iz tega izhaja dejstvo, da lahko proizvod pridobi označbo porekla, tako da grozdje, iz katerega se prideluje vino, izhaja oz. izvira z geografskega območja, pa tudi pridelano mora biti na tem območju. Vino pa je pridelano iz grozdja, ki zori na posebni vinski trti.
- Geografska označba – pomeni označbo, ki se nanaša na regijo, določen kraj ali izjemoma na državo. Ta pa zajema proizvode z naslednjimi zahtevami: imeti morajo določeno kakovost, ugled in druge lastnosti, ki jih je mogoče pripisati temu geografskemu poreklu. Poleg tega mora vsaj 85 % grozdja, iz katerega je pridelano, izvirati izključno s tega geografskega področja, tudi pridelati ga je treba na tem geografskem območju. Vino mora biti pridobljeno iz vinske sorte *Vitis vinifera* ali z njenim križanjem z drugimi vrstami rodu *Vitis*.
- Tradicionalno ime – določeno je, da označuje vino, ki se nanaša na geografsko ime, zanje je treba izvesti postopke zaščite za geografsko označbo in označbo porekla. Izpolnjevati pa mora tudi druge zahteve, ki so določene v členu 118b, odstavek 1(a)(i) do (iv), zgoraj navedene uredbe.

4.2.1 POSTOPEK ZAŠČITE PO UREDBI 491/2009

Države članice določijo pristojni organ ali organe, odgovorne za nadzor v zvezi z obveznostmi iz tega poglavja v skladu z merili iz člena uredbe (ES) št. 822/2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih, ter pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali. Člen 118e Uredbe (ES) št. 491/2009 pravi, da vlogo za zaščito označbe porekla lahko vložijo katerakoli zainteresirana skupina pridelovalcev. V izjemnih primerih pa tudi proizvajalec sam. Ostale zainteresirane strani lahko sodelujejo pri vlogi. Vlogo najprej vložijo (na podlagi skupine pridelovalcev) pristojnemu organu v državi članici (člen 118f (2)). Ko pa gre za vloge o zaščiti označbe

porekla ali geografske označbe vin v skladu s členom 118b, ki izvirajo iz skupnosti, so predmet predhodnega nacionalnega postopka v skladu s tem členom. Nato organ preuči vlogo (člen 118f) in ugotavlja, ali je vloga popolna oz. ali so izpolnjeni vsi pogoji. Če so, jo predloži Komisiji. Ta vzpostavi in vzdržuje elektronski register zaščitenih označb porekla in zaščitenih geografskih označb za vino, ki je javno dostopen.

Register podatkovne zbirke se imenuje "E-Bacchus". Njegova vsebina je sledeča (Evropska komisija, 2013):

- register označb porekla in geografskih označb, zaščitenih v EU v skladu z uredbo (EU) št. 1308/2013);
- geografske označbe in imena porekla držav zunaj EU, zaščiteni v EU v skladu z mednarodnimi sporazumi o trgovini z vinom med EU in zadevnimi državami zunaj EU;
- navaja tradicionalne izraze, zaščiteni v EU v skladu z uredbo (EU) št. 1308/2013.

Ko Komisija ugotovi, da vloga ne izpolnjuje pogojev, jo zavrne po postopku iz člena 195(4).

Če vloge za zaščito porekla ali geografsko oznako niso zavrjene v skladu s členi 11 – popolnost vloge, 12 – pogoji veljavnosti, 16 – ugovor, 28 – pretvorba v geografsko označbo, se Komisija odloči, da bo uvedla zaščito označbe porekla ali geografsko označbo. Ko jo sprejme, jo vpiše v zgoraj omenjeni register. Zaščita označbe porekla začne teči z dnem, ko je vnesena v register (Uredba (EU) št. 607/2009, 19. člen).

4.2.2 PRIMER ZAŠČITE MADŽARSKEGA VINA TOKAJ PO UREDBI 1308/2013

Madžarska je država, ki slovi tudi po vinih. Nam je najbolj znano vino tokaj. Madžari so z zgodovinskimi dejstvi dokazali, da je tokaj njihov (Delo, 31. 8. 2016).

Oznake, ki jih uporabljajo v madžarski zakonodaji za zaščito proizvodov, so: ZOP – kakovostno vino in označuje vina z ZOP (Minosei bor); ZOP – oznaka za vino z zaščitenim poreklom (Vedett eredetu bor); ZGP – pomeni okrajno vino in označuje vina z ZGO (Tajbor) po uredbi (ES) št. 1234/2007, člen 118u (1)(a).

Vino tokaj ima zaščiteni označbo porekla (ZOP). Gre za kakovostno vino. Madžarska je vino tokaj zaščitila dne 17. 2. 2006, takrat je bilo to tudi objavljeno v podatkovni zbirki zaščitenih proizvodov E-Bacchus. Zaščitili so imeni tokaji in tokaj (ec.europa.eu, 2006).

Sodni primer Madžarska-Italija: Zaščita označbe za določena vina s poreklom iz madžarske skupnosti – geografska označba tokaj. Italija je želela uporabiti izraz "Tocai friuliano" ali "Tocai italico" za opis in predstavitev določenih italijanskih vin, predvsem kakovostnih vin, pridelanih na določenem pridelovalnem območju (kakovostna vina PDPO), in za imenovanje sort vinske trte. Polega označbe vin sta Italija in Francija poimenovali tudi sorte vinske trte, in sicer "Tocai italico", "Tocai friulano" in "Tokaj piut gris", prvi dve imeni za italijansko, zadnje za francosko sorto vinske trte. V vinorodni deželi Tokaj na Madžarskem je vino zaščiteni pod imenom tokaj. Ime označuje kakovostno vino, proizvedeno na določenem pridelovalnem območju, ki ima poreklo v

čezmejni pokrajini Madžarske in Slovaške. Za vsa tri zgoraj navedena poimenovanja za sorto vinske trte in geografske označbe je Sodišče EU izdalo sklep, da je uporaba teh imen časovno omejena do 31. marca 2007. Poleg tega so s 1. aprilom 2007 vsa tri poimenovanja izbrisali iz Priloge II k Uredbi Komisije (ES) št. 753/2002, poimenovanje za sorto Tocai Friuliano se mora nadomestiti. Novo poimenovanje za sorto vinske trte je Friuliano. Sodišče je ugodilo Madžarski, ki je dosegla izključitev tudi za ime vin Tocai friuliano oz. Tocai Italico kot dodatek nekaterih vin s poreklom iz Italije. Šlo je za izključitev po izteku prehodnega obdobja 31. marec 2007 (EUR-LEX, 2007).

Tu lahko omenim, da se je morala Slovenija imenu tokaj za vino ki so ga imenovali v Goriških brdih, odpovedati takoj, brez prehodnega obdobja.

Madžarska je zaščitila vino tokaj, ki se ga po posebnih postopkih prideluje na Madžarskem. Dosegla je, da so v Italiji spremenili ime sorte furlanski tokaj. Dosegli so tudi prepoved uporabe naziva tokaj na etiketah za to vino (Večer, 2015, str. 4).

4.2.3 PRIMER ZAŠČITE ITALIJANSKEGA VINA RONCHI VARESINI PO UREDBI 1038/2013

Italija je država, ki ima tradicionalno vinogradniško območje z izrednimi ekološkimi razmerami za vzgojo vinske trte. Znana je že iz antike kot dežela vina. Italijanska vina so bila v svetu pomembna, vendar niso imela pravega slovesa, kot si ga zaslužijo. Italijani so na podlagi izkušenj francoskih pridelovalcev vin začeli pripravljati zakonodajo o zaščiti porekla. Čeprav njihova zakonodaja o vinu izvira že iz leta 1904, so šele leta 1963 sprejeli zakon o zaščiti porekla (Rajher, 1998, str. 18).

V Italiji imajo različne geografske oznake. IGT je namenjena deželnim vinom. Poleg te imajo še oznako DOC (Demontazione d'origine controlatta) – kontrolirano geografsko poreklo, ter kontrolirano in garantirano geografsko poreklo DOCG (Demontazione d'origine controlata e garantita). Za vina, ki imajo oznako DOC, se zahtevata analitična in organoleptična preizkušnja pred stekleničenjem. Vina, ki imajo oznako DOCG, so vina z najvišjo kategorijo s kontrolirano in zagotovljeno (garantirano) zaščito porekla. Zanje je značilno, da po kakovosti odstopajo od DOC kot rezultat naravnih in človeških dejavnikov, ki so potrjeni z degustacijo. Polnijo ga v posodah pod 5 l. Poleg tega je na posodah poseben državni žig (na posodi prek zamaška). To vino mora imeti že prej nekaj časa oznako DOC, da ga lahko kasneje potrdijo z oznako DOCG (to časovno obdobje je določeno v pravilniku). Da se takšno vino lahko zaščiti, se mora odločiti vsaj 30 % proizvajalcev (Rajher v: Sad, 1998, str. 18).

Vina Ronchi Varesini so vina z oznako IGT. Ta vina so bila zaščitena in objavljena v evidenci E-Bacchus dne 28. 4. 2007 kot vino z zaščitenim geografsko oznako (ec.europa.eu, 2007).

Zanimivo je, da je Italija pod tem imenom zajela več vrst vin: peneča bela vina, rose vina in rdeča vina. Vsa ta vina so deželna vina (Quatrocaldici, 2016).

5 UREDITEV ZAŠČITE V SLOVENIJI

Do leta 1970, ko je bil sprejet Zakon o označevanju vin, so uporabljali vinsko zakonodajo. V Kraljevini Jugoslaviji so leta 1929 dobili Vinski zakon, kjer so sodelovali nekateri slovenski strokovnjaki. Pod avstro-ogrsko monarhijo pa je veljal Avstrijski vinski zakon (1905) (Rajher, 2007, str. 160).

Julija 1993 so v Sloveniji začeli pripravo nove vinske zakonodaje. Tako je na podlagi evropske zakonodaje in zakonodaje evropskih vinorodnih držav pripravila osnutek za razpravo junija 1993. Po številnih usklajevanjih je bil zakon o vinu objavljen v Poročevalcu junija 1996. Posebno pozornost so takrat namenili varstvu geografskega porekla grozdja in vina (Rajher, 1999, str. 17).

Področje varstva geografskih označb je pri nas urejeno s predpisi Zakona o kmetijstvu, Zakona o vinu in drugih proizvodih iz grozdja in Zakona o industrijski lastnini (UIL-SIPO, 2016).

Zakon, ki celovito in sistemsko ureja varstvo geografskih označb, je Zakon o industrijski lastnini (ZIL). Ureditev po ZIL se zgleduje po Lizbonskem sporazumu. To velja recimo za definicijo označbe porekla blaga, vsebino varstva in generična imena. Po ZIL je določen predvsem postopek registracije. Tu se upošteva sporazum TRIPS, po katerem so pravice intelektualne lastnine zasebne (Piano, 2001, str. 96).

Po ZIL se kot geografska označba ne sme registrirati geografska označba za kmetijske pridelke oziroma živila ter za vina in druge proizvode iz grozdja in vina (ZIL, 55. člen).

Za kmetijske izdelke se uporablja Zakon o kmetijstvu. Tu sta geografska označba in označba porekla definirani kot ime regije, posebnega kraja ali v izjemnih primerih države, ki se uporablja za opis kmetijskega pridelka in živila (Zkme-1, 77. člen).

Zakon o vinu (Zvin) pa določa, da se izdelki iz grozdja označijo z geografsko označbo pridelovalnih območij, tradicionalnim izrazom, lahko pa tudi z dodatnim tradicionalnim izrazom, če so zaradi naravnih oziroma človeških dejavnikov pridobili posebne značilnosti (Zvin, 3. člen).

Vino je lahko označeno z določeno označbo geografskega porekla le, če so izpolnjeni vsi pogoji glede vpisa v register, pridelave v vinogradu, kakovosti vina in enoloških postopkov, če so upoštewane vse omejitve in če vino pri organoleptični oceni doseže glede bistrosti, barve, vonja, okusa, harmoničnosti, pri penečih, biser in gaziranih vinih pa tudi glede iskrenja, zahtevano število točk.

Na podlagi izpolnjevanja navedenih meril vino lahko označimo kot (Zvin, 8. člen):

- I. *deželno vino s priznano geografsko oznako (PGO):* Podravje, Posavje, Primorska;
- II. *kakovostno vino z zaščitenim geografskim poreklom (ZGP) in vrhunsko vino z zaščitenim geografskim poreklom (ZGP):*

Maribor ali Mariborčan, Radgona-Kapela ali Kapela-Radgona, Ljutomer-Ormož ali Ormož-Ljutomer, Haloze ali Haložan, Srednje Slovenske gorice, Prekmurje ali Prekmurčan, Šmarje-Virštanj ali Virštanj-Šmarje, Bizeljsko-Sremič ali Sremič-Bizeljsko, Dolenjska, Bela krajina ali Belokranjec, Goriška brda ali Brda, Vipavska dolina ali Vipavec ali Vipavčan, Koper ali Koprčan, Kras.

ZGP – vino z zaščitenim geografskim poreklom. Ta se uporablja za kakovostna in vrhunska vina. Za kakovostna vina ZGP je značilno:

- je vino, ki se ga prideluje iz grozdja, katerega sorte so priporočene in dovoljene v predpisu, ki ureja dovoljene in priporočene sorte vinske trte. Celotna količina grozdja mora biti pridelana znotraj vinorodnega okoliša, katerega ime oziroma poreklo vina je označeno v prometu ter je enako ali manjše od vinorodnega okoliša;
- hektarski pridelek ne sme biti večji od 8.000 l/ha ter hkrati ne sme preseči več kot 3 kg grozdja na trs vinske trte;
- pooblaščen organizacija za ocenjevanje vina mora takšno vino oceniti kot kakovostno vino ZGP. Polega tega pa mora izpolnjevati vse predpisane pogoje, senzorična ocena mora biti 16,1 in več.

Za vrhunska vina ZGP je značilno:

- je vino, ki se ga prideluje iz grozdja, katerega sorte so priporočene in dovoljene v predpisu, ki ureja dovoljene in priporočene sorte vinske trte. Celotna količina grozdja mora biti pridelana znotraj vinorodnega okoliša, katerega ime oziroma poreklo vina je označeno v prometu ter je enako ali manjše od vinorodnega okoliša;
- hektarski pridelek ne sme biti večji od 8.000 l/ha ter hkrati ne sme preseči več kot 3 kg grozdja na trs vinske trte;
- vrhunsko vino ZGP je lahko glede na zrelost grozdja, način trgatve in staranja: vrhunsko vino ZGP, vrhunsko vino posebne kakovosti ZGP (pozna trgatvev, jagodni izbor, suhi jagodni izbor in ledeno vino) in vrhunsko arhivsko vino ZGP;
- pri predelavi grozdja in vina se ne sme uporabljati enoloških postopkov (obogatitev, slajenje, popravek kisline). Izjemoma lahko to dovoli pooblaščen organizacija za spremljanje dozorevanja grozdja za posamezne sorte, v posameznem vinorodnem območju, za posamezen letnik;
- od pooblaščen organizacije za ocenjevanje vina mora biti ocenjeno kot vrhunsko vino ZGP in mora imeti v tem primeru potrjene senzorične značilnosti določene posebne kakovosti, izpolnjevati mora tudi druge predpisane pogoje, senzorična ocena pa mora biti 18,1 in več.

PGO – deželno vino s priznano tradicionalno oznako. Ta se uporablja za namizna vina.

PTP – vino s priznanim tradicionalnim poimenovanjem.

Vse tri oznake so vezane na območje pridelave. Geografski nazivi so zakonsko predpisani in se uporabljajo za označevanje vin v prometu. Uporablja se jih za navedbe v menijih in

razvrstitve na vinske liste. Ker je zaščita geografskega porekla zelo kompleksna, so slovensko področje razvrstili na pridelovalna območja, ki so natančno omejena (Rajher, 2007, str. 172).

5.1 POSTOPEK ZAŠČITE GEOGRAFSKIH OZNAČB V SLOVENIJI

Ureditev geografskih označb v Sloveniji sistemsko ni enotna. Nekritično je uvedla za različne vrste proizvodov različne definicije pojma geografska označba. Uvedla je tudi različne postopke za njihovo priznanje (Piano, 2001, str. 100).

Geografske oznake urejajo različni predpisi . Tudi institucije, ki so pristojne za zaščito geografskih oznak, so različne.

Pridobitev zaščite geografskih označb določa Zakon o intelektualni lastnini (ZIL). Vendar je v njem jasno navedeno, da se kot geografska oznaka ne sme registrirati kmetijskih pridelkov, živil, vin ali drugih proizvodov iz grozdja in vina (ZIL-1-UPBS, 55. člen).

Urad za intelektualno lastnino je pristojen za registracijo preostalega blaga. Za registracijo geografske oznake za kmetijske pridelke, živila ter vina in druge proizvode iz grozdja in vina je pristojno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (UIL-SIPO, 2016).

Za zaščito geografske oznake morajo najprej zainteresirani pridelovalci, ki pridelajo večino vina na določenem geografskem območju, s pomočjo pristojnih služb s tega območja sestaviti elaborat za zaščito vina s priznanim tradicionalnim poimenovanjem. Elaborat mora vsebovati pogoje pridelave, geografsko območje pridelave in lastnosti vina. Sestavni del elaborata mora biti tudi podatek, ki dokazuje tradicijo pridelave, ki ne sme biti krajša od 25 let. Pripravijo ga pridelovalci na svoje stroške. Ko je pripravljen, ga predložijo ministru, pristojnemu za kmetijstvo (Zvin, 7. člen).

Pooblaščen organizacija, ki jo izbere minister za kmetijstvo na podlagi javnega razpisa (49. člen, III. odstavek), poda mnenje ministru za kmetijstvo. Ta elaborat potrdi z odločbo, če so izpolnjeni pogoji 7. člena IV. odstavka.

Na podlagi potrjenega elaborata minister predpiše vrste vina in podrobne pogoje za pridelavo in označevanje vin iz razreda kakovostnih vin PDPO, ki imajo oznako "vino PTP" (Zvin, 7. člen).

Ker diplomska naloga predstavlja zaščito vina teran PTP, bom v nadaljevanju podrobneje predstavila nekaj pomembnejših določb, ki so navedene v Pravilniku o vinu teran PTP.

5.2 ZAŠČITA VINA TERAN PTP – PRIZNANO TRADICIONALNO POIMENOVANJE

Vina z oznako PTP – priznано tradicionalno poimenovanje imajo svoje pravilnike, ki določajo podrobne pogoje za pridelavo vin PTP in promet s temi vini: Pravilnik o vinu z oznako PTP – cviček, Pravilnik o vinu z oznako PTP – metliška črnina in belokranjec, Pravilnik o vinu PTP.

Oznaki, ki sta dovoljeni za geografsko poreklo in kakovost vina teran PTP, sta (Pravilnik o vinu teran PTP, 19. člen):

- **teran priznано tradicionalno poimenovanje, Kras** – tu se uporabljata tudi okrajšava PTP in dodatna oznaka Kraška planota;
- **izbrani teran priznано tradicionalno poimenovanje, Kras** – v skladu s predpisom o rajonizaciji vinogradniških območij je tu dovoljena dodatna navedba vinorodnega kraja, vendar mora biti grozdje pridelano na območju označenega vinorodnega kraja.

Za izbrani teran PTP so še dodatni pogoji, kot so: izbrani teran PTP se polni izključno v steklenice, dovoljena je dodatna navedba vinorodnega kraja in pridobljen je izključno brez obogatitve (Specifikacija proizvoda v skladu s členom 118c US 1234/2007 za zaščito označbe porekla v skladu s členom 118b).

Za vino teran PTP je določeno območje, na katerem se ga prideluje. To je le na območju podkoliša Kraške planote, znotraj vinorodnega okoliša Kras (Pravilnik o vinu teran PTP, 3. člen). V naslednjem odstavku tega člena je točno definirana meja območja, kjer se vino teran z oznako PTP lahko prideluje.

V pravilniku so navedene tudi absolutne vinogradniške lege, na katerih se prideluje vino teran PTP. Te se nahajajo na Kraški planoti in zanje so značilna tla, ki so nastala s preperevanjem krednih in deloma eocenskih apnenčastih kamenin in so po tipu rdeče-rjava sprana tla, ki so zelo znana po imenu "jerina" ali "terra rossa". Poleg tega pa morajo biti vinogradniške lege zračne in ne smejo ležati v depresijah vrtač (4. člen).

Za pridelavo vina je predpisana določena sorta vinske trte, ki je sorta refošk (2. člen).

V 15. členu je navedeno, da se vino teran PTP polni samo v steklenice, ki imajo volumen 0,75 litra. Steklenice morajo biti zamašene z zamaški iz plute ali navojnimi zamaški. Volumen večje embalaže je lahko tudi od 20 do 60 litrov, vendar mora omogočati točenje preko točilne naprave, ki preprečuje oksidacijo vina. Ta člen prepoveduje uporabo oznake teran brez oznake PTP. Obenem so v pravilniku navedeni tudi gostota sajenja trsov sorte refošk (7. člen), gojitvena oblika gojenja grozdja sorte refošk (6. člen) ...

17. člen navaja, da vino teran PTP ne sme biti dano v promet pred 8. novembrom v letu pridelave grozdja in je lahko v prometu največ 2 leti in pol po trgatvi grozdja, iz katerega je pridelano. Če je vino potrošniku nudeno neustekleničeno, sme biti v prometu več kot 18 mesecev po trgatvi.

V 20. členu pravilnika o vinu teran PTP je navedeno, da veljajo iste določbe za vino teran PTP kot tudi za izbrani teran PTP, razen če pravilnik ne določa drugače.

Pod točko 7 je navedena povezava z geografskim območjem; pod točko 7A pa je navedena vzročna zveza med geografskim območjem pridelave in značilnostmi proizvoda,

ki so predvsem in izključno posledica geografskega okolja (Specifikacija proizvoda v skladu s členom 118c US 1234/2007 za zaščito označbe porekla v skladu s členom 118b).

Zgoraj je navedenih le nekaj najpomembnejših določb, ki so pomembne za zaščito vina teran PTP. Gre za dejstva, ki dokazujejo, da se teran PTP prideluje le v kraškem vinorodnem okolišu, katerega meja pridelave je zakonsko točno opredeljena.

Tu vidimo, da je geografska označba zelo močno prepletena in povezana s tradicionalnim poimenovanjem. Pomembni so kraj pridelave, značilnosti tal, podnebje, tradicija in ostali dejavniki, ki močno vplivajo na zaščito proizvodov.

5.3 HRVAŠKA IN KRŠITEV PRAVILNIKA O VINU PRIZNANEGA TRADICIONALNEGA POIMENOVANJA TERAN IN UREDBE SVETA EU ŠT. 1234/2007

Aprila 2013 je Vinarska inšpekcija Inšpektorata RS na podlagi prijave opravila nadzor nad prometom z vinom, ki nosi oznako "teran". To ni bilo pridelano v Sloveniji. Vino, ki nosi oznako zaščiteni geografski označbo (ZGO) in zaščiteni označbo porekla (ZOP), se mora spoštovati znotraj EU in zunaj tretjih držav, ki imajo sklenjene mednarodne sporazume o priznanju odločb EU. Po ugotovitvah, ki jih je pridobila vinarska inšpekcija na kraju dogodka, je ukazala umik nepravilno označenega vina iz prometa. Šlo je za dve vrsti vina s poreklom iz Hrvaške. Ugotovljeno je bilo, da je šlo za nepravilno uporabo izraza teran (MKGP, 2013).

Na podlagi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 o vzpostavitvi skupne ureditve kmetijskih trgov in o posebnih določbah za nekatere kmetijske proizvode (Uredba o enotni SUT) ter v skladu s specifikacijo za zaščito označbe porekla "teran PTP" se to vino lahko prideluje le na območju podokoliša Kraške planote, znotraj vinorodnega okoliša Kras. Poleg tega je tu jasno naveden opis vina oziroma njegove karakteristike, ki sem jih omenila že v drugem poglavju in so predmet te uredbe. Tradicionalni izraz za to vino, ki se ga uporablja poleg imena "teran", je vino s tradicionalnem poimenovanjem (vino PTP) (točka 2, 4).

Poleg tega je predpisano, da se ime sorte vinske trte, ki vsebuje označbi (ZOP) in (ZGO) ali je sestavljeno iz njiju, ne uporablja za označevanje proizvodov, za katere velja uredba. Ko je Slovenija leta 2004 vstopila v EU, so bila v Uradnem listu EU objavljena zaščiteni imena za vina s poreklom. Med njimi je bilo tudi vino teran. Ta imena z oznakami (ZGO) in (ZOP) so bila kasneje objavljena v elektronskem registru E-Bachuss (MKGP, 2013).

Ko pristojni organ države članice ugotovi neprimerno uporabo označb ZGO in ZOP, sprejme ukrepe na lastno pobudo ali pobudo stranke, da se prepreči nezakonito uporabo in kakršnokoli trženje ali izvoz zadevnih proizvodov (Uredba Komisije (ES), št. 607/2009, 19. člen).

Vinarska inšpekcija je izdala odločbo o prepovedi prometa z vinom teran, ki ni bilo pridelano v Sloveniji (MKGP, 2013).

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzora lahko vinarski inšpektor na podlagi Zvin, predpisov, izdanih na njegovi podlagi, in predpisov EU, ki urejajo grozdje, mošt, vino in druge proizvode, ter mednarodnih sporazumov, ki odredijo varstvo porekla in uporabo enoloških postopkov in sredstev v tretjih državah, izloči iz prometa, zapleni in odredi predelavo ali odredi ustrezno označitev mošta, vina in drugih proizvodov, ko so napačno označeni (ZVIN, 53. člen).

Vinarska inšpekcija je izrekla ukrep, da se vino, ki ni pravilno označeno, umakne iz prometa (MKGP, 2013).

»Pred vstopom v EU je imela Hrvaška možnost ugovarjati zaščiti terana, tako kot so nasprotovali zaščiti proseca (prošek) in portugize (portugalka). Tako v Italiji kot v Španiji so oba ugovora zavrnila in Hrvaški ne dovolijo uporabe teh imen. Hkrati bi morali to zahtevati tudi od nas, pa niso. To je bilo namerno, ker so bili pred vstopom v EU in so se bali blokade Slovenije,« je za časopis Delo komentiral direktor Vinakrasa, Marjan Colja (Delo, 2015).

Leta 2013 se je Evropska komisija trikrat pravno opredelila, da je zgodba za zaščito terana zaključena. Takrat je to tudi sporočil tiskovni predstavnik Komisije. Kasneje, jeseni 2013 je na poslansko vprašanje odgovarjal tudi takratni komisar za kmetijstvo Roman Dacian Ciolos. Slovenija je s Hoganom izpostavila, da če želi kdorkoli ugovarjati zaščiti terana, bi to morali storiti leta 2004. Takrat je Slovenija postala članica EU in tako zaščito terana prenesla v evropski pravni red. Tega pa leta 2013, ko je Slovenija ratificirala pristop Hrvaške v EU, niso omenjali. Zato se direktor Vinakrasa sprašuje, zakaj je Komisija EU ponovno dovolila odpiranje vprašanja, saj gre za vino, ki je že zaščiten. Kasneje so ministra za kmetijstvo, Dejana Židana, prosili, naj vztraja pri popolni zaščiti terana v EU kot vina, ki je že več desetletij zaščiten kot nacionalno. Je vino, ki je del kulturne dediščine in nacionalne identitete. Poleg tega ima bistven ekonomski pomen za Kras.

5.3.1 PRIMERI SPOROV MED SLOVENIJO IN HRVAŠKO

Naj omenim, da sta Slovenija in Hrvaška imeli že nekaj sporov glede zaščite proizvodov. Tudi v primeru kranjske klobase, ko se je na slovensko vlogo pritožila Hrvaška. Takrat je bil dosežen kompromis. Tudi ko je šlo za primer zaščite istrskega pršuta, se je na hrvaško vlogo pritožila Slovenija. Tudi tu je bil sklenjen kompromis. Šlo je za skupno zaščito (Delo, 2015).

5.4 SKUPNA ZAŠČITA VINA MED SLOVENIJO IN ITALIJO

Ko je Italija v skladu z evropsko zakonodajo prepovedala vinarjem iz Furlanije - Julijske krajine uporabo oznake teran, so si zaželeli ohraniti ime vina tudi na italijanskem delu Krasa (Primorski dnevnik, 2016).

Dejstvo je, da se Kras razprostira tudi na območje Italije, deli ga le meja. Tega se zavedajo vsi. Tradicija pridelave in priprave vina je tudi tu dolga. Kakor piše v Primorskem

dnevniku (2015), naj bi že dlje zorela ideja o skupni zaščiti vina teran PTP med Slovenijo in Italijo.

Kraški vinogradniki z obeh strani meje že dlje sodelujejo, tudi na nacionalni ravni. Pridelovalci terana, zastopani z obeh strani meje, predstavniki slovenskega in italijanskega ministrstva za kmetijstvo ter dežele Furlanije - Julijske krajine so se že večkrat zbrali glede zaščite terana PTP. Predlagali so, da bi teran PTP vključili v celotno Kraško planoto. Obenem so predlagali, da bi uredili tudi čezmejno zaščito po slovenskem pravilniku. Zagotovili naj bi ekskluzivno uporabo vina teran PTP, vendar mora biti pridelano le tu, ne pa širše v regiji. Ta čezmejna zaščita naj bi bila dobra osnova za dobre medsosedske odnose in skupno čezmejno sodelovanje (Primorske novice, 2016).

6 ZAKLJUČEK

Kot je razvidno iz diplomske naloge, je vpliv evropske politike na pridelke z označbo z geografskim poreklom kar precejšen. Države, ki so članice EU, naj bi suvereno in demokratično odločale na skupni evropski ravni. Tako bi pridobile moč in vpliv, ki ju nobena država nima sama. To se jim pozna tudi pri izigravanju politične moči. Na mednarodni ravni, ko gre za odločitve, ki posledično vplivajo na ostale države, so odgovorne in pristojne evropske institucije. Ena glavnih je Svet EU, ki sprejema zakonodajo, sklepa mednarodne pogodbe itd. Država, ki ni članica EU, ali država članica se sama odloči, kako bo zaščitila svoj pridelek ali živilo. Da bo pridelek oz. živilo razpoznavno, imelo tržni učinek, bilo konkurenčno in ne bo spravljalo končnega potrošnika v zмотo, ga zaščititi, da bo dosežen učinek čim večji. Tu se kažeta moč in vpliv držav, tako v politiki kot gospodarstvu. Pravo na mednarodni ravni morajo vse države spoštovati. To je razvidno tudi iz primera, ko je Madžarska zaščitila vino tokaj. Sodišče je Italiji naložilo, da mora v določenem roku spremeniti ime vina in ime sorte vinske trte. Iz primera je razvidno, da EU pri določenih odločitvah ni enotna. Italija je imela namreč določen rok oziroma prehodno obdobje za izključitev spornega imena, medtem ko so se slovenski pridelovalci vina morali imenu odpovedati takoj. Če bi bila stališča držav in tako tudi pristojnih institucij enotna, bi se morali obe državi odpovedati imenu takoj ali po določenem izteku prehodnega obdobja. Pri tem gre za mednarodne dogovore, ki imajo tudi politični vpliv.

V Sloveniji glede pridelkov in živil z geografsko oznako menim, da predpisi, ki urejajo to področje, niso poenoteni. Imamo več predpisov, ki zajemamo to področje. To zna biti problem za nekoga, ki ne pozna predpisov in institucij, ki se ukvarjajo s to problematiko. Tudi različne institucije, ki se ukvarjajo z zaščito geografskih oznak, so različno pristojne za izvedbo zaščite. Iz opisa zaščite je razvidno, da je ministrstvo za kmetijstvo pristojno za zaščito geografskih oznak za pridelke in živila, v mojem primeru vina. Po sprejetju elaborata, ki ga izdelajo pridelovalci vina s pomočjo pristojnih služb in ga potrdi pristojni minister, pa ni točno opredeljen nadaljnji postopek zaščite. Na mednarodni ravni je ta nadaljnji postopek bolj opredeljen. Točno je naveden tudi celoten postopek zaščite z geografsko oznako.

Geografske označbe imajo na mednarodni ravni velik pomen. S pomočjo teh oznak se vina tudi na mednarodni ravni ločijo, tržijo in so prepoznavna. Imajo velik vpliv tudi na turizem in gospodarstvo nasploh. Vidimo, da je geografska oznaka pomembna za posamezno državo, saj označuje vino, ki je pridelano na določenem območju. Med drugim daje državi oziroma območju, kjer se vino prideluje, prepoznavnost. To je močno povezano s turizmom in trženjem lastnih proizvodov in produktov, ki so na tem območju.

Hipotezo, ki sem jo postavila – Skupna zaščita vina teran PTP v Italiji in Sloveniji bi prinesla pozitiven učinek na obeh straneh meje, potrjujem. Na celotnem območju Kraške planote, ki zajema območje na obeh straneh meje, se že desetletja vinogradniki in vinarji ukvarjajo s pridelavo vina teran. Obe strani imata dolgo tradicijo, zgodovino in kulturno

dediščino, ki jo iz roda v rod prenašajo predniki. Celotno območje je močno povezano. Na številnih prireditvah, sejnih vinogradniki in vinarji sodelujejo med seboj. Menim, da bi Sloveniji in Italiji skupna zaščita vina prinesla veliko pozitivnega. Državi bi se na mednarodni ravni bolj povezali. Imeli bi skupne cilje in interese. Skupaj bi tržili vino teran PTP, ki bi bil tako še bolj prepoznaven. To bi vplivalo tudi na razvoj turizma in gospodarstva nasploh. Zaradi skupne zaščite bi bili vinarji bolj konkurenčni, vino bi pridobilo še večji sloves. To bi posledično vplivalo tudi na prodajo ostalih pridelkov in živil, ki so značilni za to področje. Državi bi posledično lahko črpali tudi dodatna evropska sredstva za promocijo in trženje območja, pridelkov in živil. Pridelovalcem vina bi to prineslo nov zagon za dodatno medsebojno čezmejno sodelovanje. Vino teran PTP pa bi bilo s skupnim pravilnikom o vinu teran PTP na mednarodni ravni še bolj podkrepljeno.

Menim, da bo moja diplomska naloga v pomoč vinogradnikom in vinarjem, ki ne vedo, kako do zaščite z geografsko oznako. Ponudila jim bo vpogled tako na mednarodni kot na nacionalni ravni.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Berry, E., Hargreaves, S. (2007). The European Union Law (Second edition). Oxford: University press.
2. Correa, C. M. (2008). Intellectual property and international trade: the TRIPS agreement. The Netherlands: Kluwer Law.
3. Evropska komisija (2006). Kako deluje Evropska unija – Vodnik po institucijah EU. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Luksemburg.
4. Kocbek, D. (2015). Pri teranu zaščita vina, ne sorte. Večer, št. 168, (str. 4).
5. Pogorelec, J. (2003). Vlada in institucije Evropske unije. Zbornik referatov, (str. 297-306).
6. Piano, A. (2001). Geografske označbe – kratek oris. (urednik: M.K. in drugi), Podjetje in delo 1 (str. 88–100). Ljubljana: GV Založba.
7. Rajher, Z. (2007). Zaščita geografskega porekla in priznane geografske oznake vin v Sloveniji – Protection of geografic origin and recognised geographical indications of wines in Slovenia. Zbornik prispevkov Konference z mednarodno udeležbo (str. 153-173). Maribor.
8. Rajher, Z. (1998). O zaščiti geografskega porekla vin v svetu in v Sloveniji. Sad: revija za sadjarstvo, vinogradništvo in vinarstvo, 9 -11, str. 19–23.
9. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (2007). Slovenski zaščiteni kmetijski pridelki oziroma živila. Ljubljana: CIP.
10. The protection of Geographical Indications in the TRIPS Agreement. (1996). Rep. št. 86., (str.11).
11. Tritton, G. (2002). Intellectual property in Europe (Second Edition). London: Sweet & Maxwell.
12. Vodopivec, F. (2015). Teran vinska posebnost krasa = un vino particolare del carso. Tomaj: Samozaložba.
13. Vodovnik, Z. (2015). Osnove delovnega in socialnega prava. Ljubljana: GV Založba.

VIRI

1. AAS. (28. 7. 2016). TRIPS – Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine – Aneks 1c. Pridobljeno iz <http://www.aas.si/pravni-viri/trips.htm>
2. SL.EUABC. (20. 7. 2016). Bilateral Agreements – Euabc. Pridobljeno iz <http://sl.euabc.com/word/1504>
3. Delo. (31. 8. 2016). Slovenski kraški teran = madžarski tokaj. Pridobljeno iz <http://www.delo.si/gospodarstvo/potrosnik/slovenski-kraski-teran-madzarski-tokaj.html>

4. Delo. (23. 7. 2015). Pred vstopom v EU Hrvaška ni nasprotovala teranu. Pridobljeno iz <http://www.delo.si/gospodarstvo/kmetijstvo/pred-vstopom-v-eu-hrvaska-ni-nasprotovala-teranu.html>
5. Evropska komisija. (2007). E-Bacchuss. Pridobljeno iz <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=detailPEccgi&language=SL&eccgiId=8483ž>
6. Evropska komisija. (2013). E-Bacchuss. Pridobljeno iz <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?language=SL>
7. EUR-Lex. (2016). Access to European Union law. Pridobljeno iz <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1471783346999&uri=CELEX:62007CO0023>
8. European Commission. (2007). Reforma SKP: Vinska reforma bo povečala konkurenčnost evropskih vin. Pridobljeno iz http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1966_sl.htm
9. European Commission. (2016). The reforms of the EU wine market. Pridobljeno iz ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/agriculture/wine/reforms/index_en.htm
10. Evropska unija (2010). Prečiščena različica pogodbe o Evropski uniji in pogodbe o delovanju Evropske unije, Urad za publikacije EU, Luksemburg.
11. Evropski parlament. (2007). Poročilo: Reforma skupne ureditve trga za vino Pridobljeno iz <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2007-0016+0+DOC+XML+V0//SL>
12. KGZS Nova Gorica, Izpostava KSS Sežana, podatke posredovala ga. Majda Brdnik, univ. dipl. ing. ar.
13. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (17. 4. 2007). Vinarska inšpekcija odredila umik vina z oznako sorte »teran«, pridelanega na hrvaškem, zaradi nedovoljene uporabe imena sorte. Pridobljeno iz http://www.mkgp.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/12029/6371/
14. Quattroclici. (2016). Ronchi Varesini IGT. I disciplinari del vino Italiano. Pridobljeno iz <http://www.quattroclici.it/disciplinari/ronchi-varesini-igt>
15. Primorski dnevnik. (11. 10. 2015). Srčno želimo, da bi imeli teran na celem Krasu. Pridobljeno iz http://www.primorski.it/stories/alpejadransrno_elimo_da_bi_imeli_teran_na_celem_krasu/
16. Primorski dnevnik. (31. 8. 2016). Čezmejna zaščita terana. Pridobljeno iz: http://www.primorski.it/stories/gospodarstvo/254560_ezmejna_zaita_terana/
17. Primorske novice. (8. 1. 2016). Slovenija in Italija napredujeta glede skupne zaščite. Pridobljeno iz <http://www.primorske.si/Novice/Slovenija/Slovenija-in-Italija-napredujeta-glede-skupne-zasc>
18. Urad RS za industrijsko lastnino. (2016). Varstvo geografske označbe v Sloveniji. Pridobljeno iz <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/geografske-oznacbe/varstvo-geografske-oznacbe-v-sloveniji/>
19. Urad RS za industrijsko lastnino. (2016). Postopek za pridobitev varstva. Pridobljeno iz <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/geografske-oznacbe/postopek-za-pridobitev-varstva/informiranje/>

20. WTO. (2016a). Word trade organisation: The Gatt years from Havana to Marrakesh. Pridobljeno iz (https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm)
21. WTO. (2016b). Word trade organisation: Overview the TRIPS Agreement. Pridobljeno iz https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/intel2_e.htm
22. WTO. (2016c). Word trade organisation: Overview: the TRIPS agreement. Pridobljeno iz https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/intel2_e.htm
23. Wine searcher. (2016). European union label. Pridobljeno iz <http://www.wine-searcher.com/wine-label-eu.lml>
24. Wikipedia. (2016). Svetovna organizacija za intelektualno lastnino. Pridobljeno iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Svetovna_organizacija_za_intelektualno_lastnino
25. (2008). Uredba Sveta (ES), št. 479/2008 o skupni ureditvi trga za vino, sprememba uredb (ES) št. 1493/1999, (ES) št. 1782/2003, (ES) št. 1290/2005 in (ES) 3/2008, ter razveljavitvi uredb (EGS) št. 2392/86 in (ES) 1493/1999, Ur. list EU, št. 148.
26. (2009). Uredba Sveta (ES) št. 491/2009, o spremembi Uredbe (ES) št. 1234/2007 o vzpostavitvi skupne ureditve kmetijskih trgov in o posebnih določbah za nekatere kmetijske proizvode (Uredba o enotni SUT), Ur. list EU, št. 154.
27. (2000). Zakon o kmetijstvu. Ur. list RS, št. 54/00, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR 26/14, 32/15)
28. (2012). Uredba o ureditvi trga z vinom. Ur. list RS, št. 6/12, 38/12, 24/13, 66/14 in 38/16)
29. (2008). Pravilnik o vinu z oznako tradicionalnega poimenovanja – teran. Ur. list RS, št. 16/08, 105/06.
30. (2006). Zakon o industrijski lastnini. Ur. list RS, št. 51/2006.
31. (2002). Pravilnik o seznamu oznak geografskega porekla za vino in druge proizvode iz grozdja in vina, Ur. list RS, št. 68/2002, 42/2003.
32. (2001). Pravilnik o označevanju vina, mošta in drugih proizvodov iz grozdja in vina ter o njihovi embalaži. Ur. list RS, št. 40/2001, 52/2003, 44/2005.
33. (2002). Uredba Sveta (ES) št. 753/2002 O določitvi nekaterih pravil za izvajanje uredbe (ES) št. 1493/99 glede opisa, poimenovanja, predstavitve in zaščite nekaterih proizvodov iz vinskega sektorja. Ur. list EU, št. 118.
34. Pariška konvencija za varstvo industrijske lastnine. Ur. list SFRJ-MP, št. 5/1974, št. 7/1986, Ur. list RS, št. 24/1992, Ur. list RS-MP, št. 9/1992, št. 3/2007.